

„Az eltűnt idő nyomában”: Karczag-villa

Az idő örök jelenléte és pusztító hatása, vele szemben pedig az emlékezés megtartó ereje – Proust halhatatlan művére utalva – épített örökségünkben is jelen van. Sorozatunkban felkutatjuk az elhanyagolt, pusztuló, jobb sorsra érdemes hegyvidéki villákat, s felidézünk történetüket.

Az Istenszeme fogadó után folytassuk sétánkat ezúttal a Diana utcában! A 17/a számú, elhanyagolt telken a hajdani Karczag-villa lehangoló látványa tárul elénk. Az országosan védett klasszicista műemlék épület nagymértékben tönkrement. Már alig van rajta vakolat, az ablakok, ajtók eltűntek, vagy be vannak deszkázva, a tetőfedés hiányos, a feljárati előlépcső beszakadt. A belső még romosabb képet mutat. A csatlakozó későbbi toldalékpépület és az eredeti mellékpépület az összedőlés állapotában van.

A villa 2004-ig a magyar állam tulajdonában állt, később egy kft., majd egy magánszemély birtokába került. Hosszú éveken keresztül hajléktalanok lakták, súlyos pusztításokat okozva, kifosztották, a burkolatokat felszedték, a faanyagokat eltűzelték. Pedig az 1844-ben készült főépület és parkja fénykorában kiemelkedő értéket képviselt a Hegyvidéken.

Bár keletkezésére eredeti írásos vagy tervi anyag eddig nem került elő, stíluskritikai alapon Hild József (1789–1867) művének tekinthetjük. Az épület portikuszának kialakítása jellegzetes rokonságot mutat Hild Budakeszi út 38. szám alatti saját villájának bejáratával.

A főhomlokzat középső részét hangsúlyosan kiugró portikusz emeli ki, négy korintuszi oszlop tartja a háromszögű pártázatos timpanont. A bejáratához magas előlépcsősor vezet. A portikusz oszlopai és lizénái az athéni Sze-

lek Tornya oszlopfőinek kialakítását követik.

A tornáchoz két oldalon alacsonyabb oldalszárnyak csatlakoznak, középen egy-egy ablakkal, a sarkokon átforduló dór lizénákkal szegélyezve, az oldalhomlokzat háromszögű timpanonnal zárul. A portikusz hátsó falán pillérekkel tagolt hármás bejárati ajtó vezet a középső térbe. A belső kialakítás egyszerű lehetett.

Az építmény hajdan a Karczag család nyaralója volt. 1906-ban Herz Ármin tulajdonába került, aki a hátsó oldalhoz Wellisch Arnold ácsmesterrel faszkeretű, faragott verandát építtetett. Ek-

restaurálták, sajnos ennek napjainkban nyoma sem maradt.

A közelmúltban gazdát cserélt az ingatlan. Jó hír, hogy az új tulajdonosnak szándékában áll a helyreállítás, reméljük, a klasszicista villa és a mellékpépület a parkkal együtt, méltó módon hasznosítva, visszanyeri hajdani fényét. Ezt tervezője, Hild József, aki korának meghatározó építész volt, igazán megérdemelné.

Hild nevéhez további klasszicista villák fűződnek a Hűvösvölgyben: a már említett Hild-villa mellett a Csendilla (Budakeszi út 73.) is. Az ő klasszicista stílusban fogant építőtevékenysége nagymértékben hozzájárult

1838-as pesti árvízét követően a tervei alapján állították helyre a Kálvin téri templom előcsarnokát. A Deák téri evangélikus templom főhomlokzatát is ő tervezte. Budapesten lépten-nyomon találkozhatunk Hild-bérművekkel, ilyen például a Belvárosban a Gross- (József nádor tér 1.), a Károlyi–Trattner- (Petőfi Sándor utca 3.), a Derra- és a Marczibányi-ház (Október 6. utca).

„Hild József, aki soba, még amikor az ország legfoglalkoztatottabb építész volt, sem vitt un. nagy házat... Hírét, tekintélyét nem gyűmölszöztette, mint ahogy sokan tették, akik érdemekben meg sem közelítették őt, s így a szétfeszülő ér-

Ma már sajnos kevés látszik ebből, de a főépület és a park egykor a Hegyvidék kiemelkedő értéke volt

kor Ray Dezső tervet készített a villa bővítésére, ez azonban nem valósult meg.

1913-ban Löllbach Kálmán építőmester terve szerint a hátsó homlokzathoz nem szerencsésen csatlakozó toldalékot építettek. Ekkor vakolhatták át a homlokzatot dörzsölt vakolattal. 1956–60-ban Lipták Irén terve alapján

Pest-Buda arculatának kialakításához a 19. század első felében. Az életművét meghatározó egyházi épületek az esztergomi bazilika, az egri székesegyház, a ceglédi és a kunhegyesi református templom. Az ő tervei szerint kezdték el építeni a budapesti Szent István-bazilikát (később Ybl Miklós átalakította). Az

deklodésű közvélemény mind kevésbé tartotta számon.” (Rados Jenő: Hild József életműve.) Mi, hegyvidékiek, tisztelettel őrizzük meg emlékét.

Beöthy Mária építész

■ (Forrás: Magyarország műemléki topográfiája, II. kötet; wikipédia.org.)

FOTÓ: PUKA TITUSZ